

Prop.
1985/86: 54

Regeringens proposition

1985/86: 54

om rundradiosändningar av finländska
televisionsprogram

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 7 november 1985.

På regeringens vägnar

Olof Palme

Bengt Göransson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I avvaktan på att nordiskt radio- och TV-samarbete via direktsändande satellit kan inledas bör ett begränsat försök göras med trådlösa rundradio-sändningar av finländska TV-program över Storstockholmsområdet. I propositionen föreslås de lagändringar av radiorättslig natur som behövs för försöksverksamheten.

1 Förslag till

Lag om ändring i radiolagen (1966: 755)

Häriigenom föreskrivs att 5 § radiolagen (1966: 755)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

De företag som regeringen bestämmer (programföretag) ha rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet.

Varje programföretag avgör ensamt vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning som företaget anordnar. Härvid skall programföretaget iakttaga bestämmelserna i 6 § och 7 § andra stycket.

Radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning får utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen.

Om rätt att sända ljudradioprogram i vissa lokala rundradiosändningar från radiosändare finns särskilda föreskrifter i närradiolagen (1982: 459).

Om rätt att sända radiotidningar finns föreskrifter i lagen (1981: 508) om radiotidningar.

Om rätt att sända program i lokala rundradiosändningar från trådsändare finns särskilda föreskrifter i lagen (1985: 677) om lokala kabelsändningar.

Om rätt att från radiosändare sända vidare televisionsprogram i radio- eller trådsändning från Finland finns särskilda föreskrifter i lagen (1985: 000) om rundradio-sändning av finländska televisionsprogram.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Lagen omtryckt 1972: 240.

² Senaste lydelse 1985: 676

2 Förslag till

Lag om rundradiosändning av finländska televisionsprogram

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Regeringen får för tiden intill utgången av år 1987 medge rätt till rundradiosändning från radiosändare av televisionsprogram i radio- eller trådsändning från Finland.

Med rundradiosändning, radiosändning och trådsändning förstås det samma som i radiolagen (1966: 755).

2 § Sändningen skall bestå av vidareändning av program som samtidigt sänds eller kort tid dessförinnan har sänts i Finland av Oy Yleisradio Ab.

3 § För sändningen gäller inte 6 och 7 §§ radiolagen (1966: 755) och ej heller radioansvarighetslagen (1966: 756).

4 § Ett sändningstillstånd får förenas med särskilda villkor. Dessa får avse vilka radiosändare som får användas och sändningens räckvidd även som programverksamhetens omfattning och förbud mot kommersiell reklam.

5 § Sändningstillståndet får återkallas, om tillståndshavaren bryter mot villkor som avser förbud mot reklam.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986 och gäller till utgången av år 1987.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 september 1985

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström

Föredragande: statsrådet Göransson

Lagrådsremiss om rundradiosändning av finländska televisionsprogram

1 Inledning

I Sveriges gränstrakter är det möjligt att ta emot grannländernas radio- och TV-program. Möjligheterna att få en tillfredsställande mottagning avtar emellertid snabbt med avståndet från sändarna. Mottagningsområdet kan breddas om man förbättrar mottagningsvillkoren, t. ex. genom att många hushåll betjänas genom ett kabelnät. Om grannlandsprogrammen skall kunna tas emot på ännu längre håll eller av enskilda hushåll krävs att signalerna på något sätt transporteras till en sändare som sänder signalerna vidare till de enskilda hushållen.

En sådan möjlighet är att använda satellit. De nordiska länderna har under lång tid utrett frågan om ett programsamarbete genom direktsändande satellit. Dessa utredningar har syftat till att förbereda spridning av samtliga nationella TV-kanaler i de nordiska länderna.

År 1982 inleddes en ny fas i arbetet, där användningen av Tele-X-satelliten utgjorde en viktig del. Sedan hösten 1984 förhandlar Finland, Island, Norge och Sverige om användning av Tele-X för en treårig försöksverksamhet med ett programsamarbete i två TV-kanaler i vilka de nordiska ländernas nationella produktion ingår. Enligt nuvarande planer skulle den ena kanalen vara inriktad på nyhets- och aktualitetsprogram medan den andra skulle innehålla kultur- och underhållningsprogram.

Om en överenskommelse nås om villkoren kan försöksperioden ta sin början hösten 1987. Under försöksperioden skall ställning tas till ett permanent samarbete och formerna för det.

Ett annat sätt att förbättra mottagningsmöjligheterna för grannlandsprogram är att anordna vidaresändningar i mottagarlandet. I Norge tas de svenska TV-sändningarna emot och vidaresänds till norska kabelnät. I Finland sker återutsändning av svenska TV-program genom radiosändare på Åland. Sådana återutsändningar planeras också i Österbotten. Även i Danmark tas de svenska programmen emot och vidaresänds i kabelnät.

Finländarna är vår största invandrargrupp. Antalet finländska medbor-

gare i Sverige uppgår till knappt 150 000, av vilka ca 60 000 bor i Stockholms län. Till detta kommer ungefär lika många personer med finländskt ursprung som har blivit svenska medborgare. Det är inte möjligt att ange hur många som har finska resp. svenska som modersmål. Sedan lång tid finns önskemål om bättre tillgång till finländska TV-program i Sverige.

I samband med Nordiska Rådets session i Reykjavik våren 1985 förde den finländske och den svenske statsministern överläggningar om möjligheten att vidareända finländska TV-program i Sverige. Överläggningarna utmynnade i en gemensam önskan att söka få till stånd sändningar av en finländsk TV-kanal från radiosändare i Storstockholmsområdet.

Som en följd av överläggningarna tillkallade jag en särskild utredare¹ med uppgift att förbereda förmedlingen av en finländsk TV-kanal över Nacka-sändaren. Utredaren har under sitt arbete haft kontakter med företrädare för den finländska regeringen. Följande förutsättningar har gällt för förberedelsearbetet.

- Det finländska rundradioföretagets, Oy Yleisradio Ab:s, TV-program skall vidareändas i en programkanal.
- Kanalen skall vidareändas i det skick den kommer från Finland. Eventuell redigering får alltså ske i Finland.
- Sändningarna skall innehålla programinslag som antingen sänds samtidigt i rundradiosändning i Finland eller också har sänts kort dessförinnan i sådan sändning.
- Sändningarna får inte innehålla kommersiell reklam.
- Sverige svarar för de tekniska kostnaderna för rundradiosändningen i Sverige.
- Sändningarna skall kunna påbörjas i februari 1986.

För sändningarna krävs ändringar i den svenska lagstiftningen. Innan jag går närmare in på dessa ändringar vill jag redovisa vissa rättsliga och tekniska förutsättningar.

2 Rättsliga och tekniska förutsättningar

2.1 Radiolagen m. m.

Alltsedan radions och televisionens tillkomst har rätten att sända program i radio- eller trådsändning styrts genom särskilda regler. Radiolagstiftningen förutsätter i allmänhet att sådan sändningsverksamhet inte får ske utan särskilt tillstånd. Det gäller utan undantag sändningar till allmänheten via etern från sändare i Sverige, också om sändningarna är rena vidareändningar av andra sändningar. Reglerna för tillståndsgivningen och för de sändningar som med nuvarande ordning kan tillåtas är utformade på ett sådant sätt att sändning av de finländska TV-programmen från sändare i Sverige inte kan genomföras utan lagändringar.

De grundläggande reglerna om radio- och TV-verksamheten i landet återfinns i radiolagen (1966:755). Den är visserligen främst avsedd att reglera den verksamhet som bedrivs inom Sveriges Radio-koncernen men

¹ Departementsrådet Göran Lannegren

gäller i flera hänseenden också för sådan annan medieverksamhet utanför koncernen, som tillkommit under senare år. Denna inbegriper närradiosändningar, sändningar av radiotidningar för synskadade och vissa sändningar i kabelnät.

Radiolagen inleds med definitioner av vissa radiotekniska begrepp, som ligger till grund för den nämnda radio- och TV-verksamheten (1 §). Med *radiosändning* menas sålunda ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor med en frekvens lägre än 3000 gigahertz och som utbreder sig i rymden utan särskilt anordnad ledare. *Trådsändning* är ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilka är bundna vid särskilt anordnad ledare. Begreppet *rundradiosändning* innefattar såväl radiosändning som trådsändning som är avsedd att mottas direkt av allmänheten, om sändningen inte är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar är förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse av att lyssna på eller se sändningen. Vidare definieras uttrycket *sändare* som anordning för radiosändning (radiosändare) eller för trådsändning (trådsändare) och *mottagare* som anordning för mottagning av radiosändning eller trådsändning. Med *radioprogram* menas radiosändnings eller trådsändnings innehåll, om detta består av annat än, utom angivande av namn eller källa, enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter eller dylikt.

Enligt 5 § första stycket har endast de företag som regeringen bestämmer (programföretag) rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet. Av samma paragrafs andra stycke framgår att varje programföretag ensamt avgör vilka radioprogram som skall förekomma i rundradiosändning. Därvid skall dock programföretaget iakttäcka vissa krav på sändningarnas innehåll. I 6 § föreskrivs sålunda att rätten att sända radioprogram skall utövas opartiskt och sakligt varvid skall beaktas att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet skall råda i rundradion. Vidare föreskrivs att programföretag i programverksamheten skall hävda det demokratiska statskicketets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Härtill anges vissa föreskrifter som får tas in i avtal mellan staten och programföretagen och utgöra villkor för sändningsrätten. Sådan föreskrift är bl. a. skyldighet att sända beriktigande och genmäle samt förbud mot kommersiell reklam.

I 7 § finns bl. a. en bestämmelse om programgranskning av radionämnden.

Från nu nämnda regler görs i 5 § fjärde, femte och sjätte styckena undantag för vissa slags rundradiosändningar. Av dessa stycken framgår att det finns särskilda föreskrifter *dels* i närradiolagen (1982: 459) för rätten att sända ljudradioprogram i vissa lokala rundradiosändningar från radiosändare, *dels* i lagen (1981: 508) om radiotidningar för rätten att sända radiotidningar, *dels ock* i lagen (1985: 677) om lokala kabelsändningar för rätten att sända program i lokala rundradiosändningar från trådsändare.

5 § tredje stycket, slutligen, innehåller en bestämmelse om att radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning utan särskilt tillstånd får sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen.

Sändningsrätt med stöd av 5 § första stycket och genom sådana avtal som nämns i 6 § tillkommer f. n. vart och ett av företagen Sveriges Riksradio AB, Sveriges Television AB (SVT), Sveriges Lokalradio AB och Sveriges Utbildningsradio AB. Dessa bolag, som alltså är programföretag i radiolagens mening, är dotterbolag i en koncern med Sveriges Radio AB som moderbolag.

Gällande regler för programföretagens sändningsrätt tillkom år 1978. Av förarbetena (prop. 1977/78: 91, bl. a. s. 162) framgår att inga nya programföretag kan inrättas och att inga väsentliga förändringar av de fyra programföretagens verksamhet kan genomföras utan nytt riksdagsbeslut. De med företagen år 1979 slutna avtalen gäller t. o. m. den 30 juni 1986.

De närmare villkoren för den sändningsverksamhet som enligt 5 § fjärde-–sjätte styckena radiolagen får förekomma utanför Sveriges Radio-koncernen återfinns i de särskilda lagarna, nämligen närradiolagen, lagen om radiotidningar och lagen om lokala kabelsändningar. Av dem framgår bl. a. att tillståndsgivande myndighet för närradiosändningar resp. lokala kabelsändningar är två särskilt inrättade statliga myndigheter, närradionämnden och kabelnämnden, och för sändningar av radiotidningar regeringen. I övrigt kan nämnas att i var och en av de särskilda lagarna finns en bestämmelse, enligt vilken 6 och 7 §§ radiolagen inte gäller för de sändningar som avses i lagarna.

I tillägg till vad som nu har sagts om möjligheterna att bedriva rundradio-sändningar i landet bör nämnas att det enligt 2 § radiolagen och den därtill anslutande kungörelsen (1967: 446) om radiosändare behövs televerkets tillstånd för innehav och användning av radiosändare. Vid den tillståndsgivningen har televerket att i princip endast ta frekvensmässiga hänsyn.

I fråga om möjligheterna att anordna sändningar av finländska TV-program i Sverige innebär gällande rätt sammanfattningsvis följande.

Som en utgångspunkt gäller att den föreslagna sändningsverksamheten är en rundradiosändning från radiosändare i Sverige. Sådana rundradio-sändningar får anordnas efter särskilda tillstånd, men med tillstånden förknippas sådana krav på sändningarnas tekniska karaktär och innehåll att den givna regleringen inte kan tillämpas på de sändningar förslaget avser. Det innebär bl. a. att uppgiften att vidareända de finländska programmen inte – inte ens övergångsvis – kan tilläggas SVT inom ramen för den koncession bolaget redan har. Den lösningen skulle förutsätta att det svenska programföretaget kunde bestämma över programmen på ett sätt som inte är aktuellt enligt förslaget – dessa skall ju vidareändas i det skick de kommer från Finland. Även om full bestämmanderätt över programmen tillades företaget, ter det sig för övrigt svårt att förena ett sådant "finländskt block" i programverksamheten med de krav som följer av 6 § radiolagen och de särskilda avtalsvillkoren.

För att kunna genomföra de planerade sändningarna behövs därför, som jag inledningsvis angivit, ändring i lagstiftningen.

2.2 Straff- och skadeståndsansvar

Brottsliga handlingar av olika slag kan begås i samband med att program sänds i TV. Om en utsändning är straffbar i det land där den först sker

(sändarlandet), kan den eller de som enligt det landets lag är ansvariga för programmen ställas till ansvar där.

I en situation där program kommer att spridas till allmänheten i ett annat land än sändarlandet, uppstår olika straffrättsliga problem. En fråga är om de som är ansvariga enligt sändarlandets lag kan fällas till ansvar även i mottagarlandet. En annan fråga är om ansvar i mottagarlandet kan åläggas andra personer än dem som är ansvariga enligt sändarlandets lagstiftning. I fall som nu har sagts kommer ansvaret att utkrävas enligt mottagarlandets lag. Detta innebär att handlingen måste innebära en överträdelse av ett straffbud i mottagarlandets lagstiftning för att dessa problem skall få aktualitet.

Till dessa straffrättsliga frågor kommer frågor av processrättslig natur om domstolars behörighet att pröva ansvarsfrågor i olika situationer.

Uppenbarligen kan praktiska problem komma att uppstå för programföretagen och deras medarbetare om de utöver hänsynen till sändarlandets lag skall behöva anpassa sig till lagstiftningen i ett eller flera andra länder. I och för sig är likheterna stora mellan Finlands och Sveriges författningsbestämmelser, men skillnader finns när det gäller vilka yttranden som är straffbara, vem som är ansvarig för brott, beträffande åtalspraxis, tolkningen av likartade straffbestämmelser och straffmätningen.

Motsvarande problem kan uppstå också på skadeståndsrättens område.

De problem som ligger i svårigheten för ett radioföretag i ett nordiskt land att i sin programverksamhet ta hänsyn till de delvis olika regler som gäller i de nordiska länderna i fråga om straff- och skadestånd för innehåll i radio- och TV-program har diskuterats i det nordiska samarbetet på detta område. Diskussionerna har rört möjligheterna att tillämpa en s. k. sändarlandsfilosofi. Tanken har därvid varit att man i anslutning till ett nordiskt TV-satellitsamarbete skulle "kanalisera" ansvaret för radio- och TV-programmen till sändarlandet.

Den nuvarande regleringen av straffansvaret för sändningar i radio eller TV

Vilka typer av brott kan begås i radio- och TV-sändningar?

I Finlands och Sveriges lagstiftning finns en tämligen väl avgränsad grupp av brott som anses utgöra en överträdelse av de gränser som gäller yttrandefriheten i radio och TV och som kan betecknas som "brott mot yttrandefriheten" eller "yttrandefrihetsbrott". I stort sett kan man säga att det finns fyra kategorier av brott mot yttrandefriheten, nämligen:

- 1) Vissa brott mot rikets säkerhet, såsom spioneri.
- 2) Vissa brott mot allmän ordning, såsom uppmaning till brott och hets mot folkgrupp.
- 3) Vissa sekretessbrott, såsom brott mot tystnadsplikt och utlämnande av hemlig handling.
- 4) Olika typer av ärekränkingsbrott. I Finlands strafflag (27 kap. 3 a §) stadgas att den som via massmedierna sprider rykte eller bild rörande annans privatliv, vilken åtgärd är ägnad att skada honom, kan dömas för kränkning av privatlivet till böter eller högst två års fängelse.

Vissa typer av gärningar är straffbara i Finland men inte i Sverige, t. ex.:

5) Brott mot privatlivets fred o. d., brott mot Gud eller trosfrid samt skymfande av främmande statsvapen eller flagga.

6) Brott mot sedligheten, pornografibrott (i Sverige är barnpornografi straffbart sedan den 1 januari 1980). I Finlands strafflag stadgas att den som offentligt gör sig skyldig till handling som sårar tukt och sedlighet eller uppmanar till otukt mellan personer av samma kön kan dömas till böter eller fängelse högst sex månader.

7) Skymfande av det egna landets flagga eller vapen.

8) Vissa brott som riktar sig mot Finlands förhållande till vänskapligt sinnad stat.

I detta sammanhang bör nämnas att 1 § lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag under vissa förutsättningar förbjuder spridning till allmänheten av filmer och videogram med närgångna eller långvariga skildringar av att någon utsätts för rätt eller sadistiskt våld.

Enligt 4 § gäller lagen inte sändningar av TV-program som sker med stöd av 5 § första eller tredje stycket radiolagen. Det innebär således att lagen inte är tillämplig på Sveriges Radios sändningar men möjligen kan komma att bli det på de finländska sändningarna.

I samband med denna redogörelse bör också framhållas att det för många brott gäller speciella regler för rätten att väcka åtal. Reglerna härom skiljer sig något åt i Sverige och Finland. I Finland kan t. ex. brott som riktar sig mot allmänna intressen bli föremål för enskilt åtal i större utsträckning än i Sverige.

Vem kan straffas för brotten?

För *Finlands del* gäller enligt radioansvarighetslagen att den som enligt strafflagen är gärningsman eller medverkande är straffrättsligt ansvarig för brott i program om straffbarheten grundar sig på att programmen har sänts inom ramen för rundradioverksamhet. För varje program skall förordnas en ansvarig programredaktör som har till uppgift att övervaka programmet och hindra sändning av program vars innehåll är brottsligt. Denne programredaktör kan straffas enligt vanliga regler i strafflagen. Även om han inte skulle vara straffrättsligt ansvarig på denna grund för brott skall han, om straffbarheten grundar sig på att programmen har sänts inom ramen för rundradioverksamhet, likväl straffas för bristande övervakning till böter eller fängelse i högst ett år, såvida han inte kan visa att han har iakttagit all den aktsamhet som ankommer på honom till förebyggande av brottet. Om någon ansvarig programredaktör inte har förordnats, skall som sådan anses utövaren av rundradioverksamheten eller den som på dennes vägnar var skyldig att förordna ansvarig programredaktör.

I *Sverige* gäller enligt radioansvarighetslagen (1966: 756), som är tillämplig på program från Sveriges Radio, att den särskilde programutgivare som – utom i vissa undantagsfall – skall förordnas i fråga om varje program ensam är ansvarig för yttrandefrihetsbrott som begås i programmet. I fråga om direktsända program får dock den som skall förordnas programutgivare

besluta att var och en som framträder i programmet själv skall bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott som han begår. Om programutgivare inte har förordnats trots att så skulle ha skett, ansvarar i stället den som skulle ha förordnat programutgivare.

Handlingar som anses begångna i mottagarlandet och därför är straffbara där

Enligt samtliga nordiska länders lagstiftning anses en straffbar gärning som begås i ett radio- eller TV-program alltid begången i sändarlandet. Frågan är, om den dessutom kan anses begången i mottagarlandet. I Sverige och i Finland torde huvudregeln vara att brottet anses begånget i landet i fråga så snart återutsändning har skett där.

Möjligheterna att genomföra en brottmålsrättegång i mottagarlandet mot en person som inte är bosatt eller uppehåller sig där är begränsade. Den tilltalade kan inte med direkta tvångsmedel tvingas att komma till rättegången annat än genom utlämning. Här bortses då från möjligheten att den misstänkte kan gripas vid genomresa. Utlämning inom Norden kan i princip inte ske av det egna landets medborgare för handlingar som i sin helhet anses begångna i hemlandet.

Enligt förordningen (1978: 108) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott ges stora möjligheter att flytta över lagföringen från ett land till ett annat.

Den nuvarande regleringen av det skadeståndsrättsliga ansvaret för sändningar i radio och TV

Enligt radioansvarighetslagen i *Finland* är radioföretaget, den som har begått ett brott och den ansvarige programredaktören skyldiga att ersätta skada som vållats genom utsändning av program med brottsligt innehåll. För programredaktören gäller detta ansvar dock bara om han har brutit i sin plikt att övervaka programmet. Radioföretaget ansvarar dessutom enligt skadeståndslagen inte bara för arbetstagares handlingar utan också för skada som har vållats av någon annan, t. ex. en frilans eller den som bara tillfälligt medverkar i ett program.

Radioansvarighetslagen i *Sverige* innebär i princip att skadeståndsskyldighet bara föreligger om det har begåtts ett s. k. yttrandefrihetsbrott. Ansvaret åvilar programutgivaren tillsammans med programföretaget. I vissa direktsändningar ansvarar i stället för programutgivaren den egentlige gärningsmannen. Har en programutgivare inte förordnats, ligger hans ansvar på den som har underlåtit att göra detta.

2.3 Upphovsrättsliga frågor

Vidaresändning av utländska program från sändare i Sverige förutsätter tillstånd av vissa grupper av rättighetshavare enligt gällande upphovsrättslig lagstiftning. En utgångspunkt är att dessa tillstånd skall förvärfvas genom avtal med rättighetshavarna. Televisionssändningar berör emeller-

tid en stor mängd sådana, vidare flera olika slags rättigheter och skiftande typer av verk och prestationer. Härtill kommer att ingångna avtal får verkningar över nationsgränserna. Förhållandena på området är därför principiellt, praktiskt och rättsligt komplicerade. De har också under senare år uppmärksamrats i olika utredningssammanhang.

Innehållet i den svenska upphovsrätten och i de internationella konventioner på vilka svensk rätt återgår finns sålunda redovisat dels i en rapport av en nordisk arbetsgrupp (NU 1983:12) Nabolands-TV i kabel, dels i massmediekommitténs betänkande (SOU 1984:65) Via satellit och kabel (särskilt avsnitten 7.2.2 och 7.2.7). I rapporten och betänkandet görs en analys av olika möjliga rättsliga lösningar av de upphovsrättsliga frågorna.

Det har ännu inte bedömts behövt och lämpligt att på grundval av utredningsresultaten lägga fram ett samlat förslag till lagreglering av de upphovsrättsliga frågorna i samband med de olika slag av återutsändningsverksamhet som är eller kan bli aktuella. För sändningen av de finländska programmen föreslår jag – som jag återkommer till senare – ingen särskild upphovsrättslig lagstiftning. Här skall emellertid översiktligt anges vilka rättigheter denna sändning berör och vilka lösningar av rättighetsfrågorna som förts fram som tänkbara för liknande sändningar.

Upphovsrätten innebär att författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän samt fotografer, utövande konstnärer, framställare av ljudupptagningar och radio- och TV-företag tillförsäkras vissa rättigheter till sina verk och prestationer.

I de rättigheter som varje upphovsman har ingår rätten att bestämma över s. k. offentligt framförande av sitt verk (2 § upphovsrättslagen, URL). Härmed avses bl. a. att verket sänds i radio eller TV. Rätten omfattar också det fall då den som bedriver återutsändningsverksamhet gör det genom att ta emot en utländsk TV-sändning och sända den vidare från en radiosändare. Genom en sådan åtgärd görs verket ånyo tillgängligt för en allmänhet. En sådan samtidig och oförändrad vidaresändning är att anse som ett nytt offentligt framförande i URL:s mening.

Också olika utövande konstnärer såsom artister, musiker och skådespelare har enligt lagen en ensamrätt att bestämma över utsändning i radio eller TV (45 § URL). Denna rätt omfattar både direktutsändning och återutsändning, även när den senare sker samtidigt som originalsändningen. Vad nu sagts gäller för s. k. live- framföranden. Om originalsändningen sker på grundval av en inspelning av framförandet föreligger däremot ingen ensamrätt utan bara en rätt till ersättning och denna gäller dessutom bara i fråga om ljudupptagningar (47 § URL). Ersättningsrätten gäller inte vid återutsändning – vare sig för den utövande konstnären eller för framställaren av ljudupptagningen.

Radio- och TV-företag har ensamrätt att bestämma över återutsändning av sina utsändningar (48 § URL).

Fotografer, slutligen, har ensamrätt att visa sina bilder offentligt, exempelvis i TV-sändning (1 § fotografilagen, FotoL). Den rätten gäller även återutsändning.

Till förmån för radio- och TV-företag gäller vissa särskilda regler som innebär inskränkningar i vissa upphovsmäns samt i fotografers rättigheter.

Sålunda finns i 22 § URL regler om en s. k. avtalslicens för svenska radio- eller TV-företag som regeringen bestämmer. Dessa regler innebär i huvudsak att om ett företag genom avtal med en organisation, som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området, har fått rätt att utsända verk, får det också utsända utgivet verk av upphovsman som inte företräds av organisationen. Bestämmelsen gäller endast litterära och musikaliska verk, dock inte sceniska verk och inte heller om upphovsmannen har förbjudit utsändningen eller det finns särskilda skäl att anta att han motsätter sig sändningen.

En annan särskild regel av nyss nämnt slag finns i 9 § FotoL. Denna innehåller en s. k. tvångslicens för svenskt TV-företag som regeringen bestämmer. Den ger företaget rätt att visa fotografier i sändning utan fotografens samtycke men mot ersättning.

De här redovisade reglerna har tillkommit i nordiskt samarbete. De har därför samma innebörd enligt finländsk rätt.

Som framgått är det i flera fall av betydelse om den sändning det är fråga om är en originalsändning eller ursprunglig sändning eller om den är en vidare-sändning. Om sålunda ljud- eller bildupptagningar – i motsats till live-framföranden – ingår i den ursprungliga sändningen behövs inget tillstånd för vidare-sändning av den vare sig från de utövande konstnärerna eller från framställarna av upptagningarna. Någon rätt till ersättning föreligger heller inte. När det gäller bildupptagningar föreskriver lagen över huvud taget inte några rättigheter i detta hänseende och när det gäller ljudupptagningar gäller som förut nämnts ersättningsrätten inte vid återut-sändning.

Det är mot den här bakgrunden viktigt att kunna bestämma vilken karaktär de finländska sändningarna i Sverige kommer att ha.

Sändningen i fråga avses föras via radiolänk till rundradiosändare i Sverige, varifrån den skall vidare-sändas utan någon tidsförskjutning och utan någon förändring. Överföringssättet brukar kallas långdistansöverföring. En sådan anses i sig vara irrelevant från upphovsrättslig synpunkt, eftersom sändningen är en ren transport och inte är avsedd att tas emot direkt av allmänheten. Rundradiosändning – och därmed en upphovsrättsligt relevant sändning – blir det fråga om först vid sändning från sändare i överföringsledets slutdel.

Avgörande för om sändningen från överföringsledets slutdel skall betecknas som en ursprunglig sändning eller en återutsändning är om signalerna i avsändarledet, dvs. innan man börjar långdistansöverföra dem, är att anse som en rundradiosändning eller inte.

Bedömningen av sändningens karaktär i Sverige kan därför utfalla olika i olika situationer.

Om Yleisradios rundradiosändning tas emot direkt i ett radiolänksystem och förs vidare till en sändare i Sverige som sprider den till allmänheten, är det utan tvekan fråga om en vidare-sändning i Sverige. Detsamma bör gälla även om radiolänksändningen sker på annat sätt men samtidigt med att samma program sänds i rundradio i Finland.

Det kan emellertid möjligen ifrågasättas om inte sändningen i Sverige bör ses som en ursprunglig sändning i de fall viss redigering sker i Finland

av den sändning som långdistansöverförs. Det är förutsatt att viss redigering skall kunna ske.

Enligt en allmän uppfattning anses inte det förhållandet att reklam avlägsnas i en återutsändning beta sändningen dess karaktär av oförändrad vidareändning. I enlighet med det synsättet bör en omredigering föranledd av reklamavlägsnandet inte göra att inte sändningen i Sverige ändå kan betraktas som en vidareändning av en långdistansöverförd rundradio-sändning.

Tveksammare kan bedömningen av den svenska sändningen bli om radiolänksändningen från Finland innehåller material omväxlande från Yleisradios två programkanaler, om det sänds tidsförskjutet i förhållande till de ursprungliga rundradiosändningarna. I de allra flesta fall torde konsekvensen bli att sändningen i Sverige skall betecknas som en ursprunglig sändning.

Som framhållits inledningsvis får karaktären av den svenska sändningen betydelse för vilka rättighetshavare och rättigheter som berörs. I detta sammanhang kan anmärkas att sändningens karaktär saknar betydelse för frågan om på vilka sätt rättighetsfrågorna kan lösas. Det kan ske genom bestämmelser om de s. k. avtals- och tvångslicenserna. De internationella upphovsrättsliga konventionerna tillåter båda slagen av bestämmelser såväl för ursprunglig etersändning som för vidareändning i etern.

Det sistnämnda leder över till frågan hur den som bedriver återutsändningsverksamheten skall kunna förvärva de rättigheter som behövs härför.

Det har redan nämnts att utgångspunkten är den att rättigheterna till sändningen skall klaras av genom avtal med innehavarna av rättigheterna.

En möjlighet är då att den som företar den ursprungliga sändningen – Oy Yleisradio Ab i Finland – ser till att rättighetsfrågorna ordnas även för den ifrågasatt vidareändningen. Det finländska rundradiobolaget skulle sålunda friköpa sändningarna för bruk i Sverige, där de då kan vidareändras "fritt".

Sistnämnda lösning står i överensstämmelse med den princip som man har förordat att följa när det gäller det nordiska satellitsamarbetet. I det sammanhanget har man lagt vikt vid att upphovsrättsfrågorna, liksom ansvarighetsfrågorna, skall lösas i ursprungs- eller sändarlandet. Utgångspunkten är att sändningsverksamheten sker inom ett institutionaliserat, avtalsreglerat samarbete mellan de deltagande länderna. Samma inställning och utgångspunkt gäller för Tele-X-projektet.

En annan möjlighet är att den som företar utsändningen i Sverige sluter nödvändiga avtal med rättighetshavarna.

Eftersom avtalen kommer att gälla en mängd rättighetshavare kan det medföra stora svårigheter att få till stånd individuella avtal med alla. I praktiken torde därför sändningsverksamheten behöva grundas på kollektiva avtal med rättighetshavarnas organisationer. Sådana avtal blir emellertid inte automatiskt giltiga gentemot rättighetshavare som står utanför de avtalsslutande organisationerna. Även om den sändande söker uppnå individuella avtal med dessa kan det inträffa att sändningen sker utan att den upphovsrättsliga klareringen är helt täckande.

För att undvika sådana situationer och underlätta handhavandet av

upphovsrättsfrågorna kan olika lagstiftningsåtgärder tillgripas som innebär att man gör inskränkningar i ensamrättigheterna till vidareändning av vissa rättighetshavares verk och prestationer. Inskränkningen kan få formen av en avtalslicensbestämmelse, vilken innebär att man i lagen föreskriver att villkoren i ett kollektivt avtal om vidareändning av verk skall gälla också för rättighetshavare, t. ex. utländska, som inte ingår i avtalslutande organisation och som alltså inte direkt kan bli bundna av avtalet. Inskränkningen kan också gå längre och få formen av en tvångslicensbestämmelse, vilken innebär att vidareändning får ske utan tillstånd men mot ersättning.

Med hänsyn till innehållet i vissa internationella förpliktelser som de nordiska länderna har torde varken avtals- eller tvångslicensbestämmelser i ett land kunna göras tillämpliga på utnyttjanden i ett annat land. Med den tolkningen kan nämnda bestämmelser inte införas i Finland till förmån för Yleisradio gällande vidareändning i Sverige av dess program.

Sammanfattningsvis torde alltså följande möjligheter att lösa de upphovsrättsliga frågorna för de finländska sändningarna föreligga.

1. Avtal sluts av Oy Yleisradio Ab i Finland med berörda rättighetshavare angående vidareändningen i Sverige.

2. Avtal sluts av den som företar vidareändningen i Sverige med berörda rättighetshavare.

3. En avtalslicensbestämmelse för detta slags sändningar införs i den svenska upphovsrättslagstiftningen. Då torde fordras att avtalet slutits med svenska upphovsrättsorganisationer som handlar på egna eller på finländska rättighetshavares vägnar.

4. En tvångslicensbestämmelse införs i den svenska upphovsrättslagstiftningen som ger den svenske vidareändaren rätt att utan tillstånd men mot ersättning sända vidare verk och prestationer som ingår i den finländska radiosändningen.

I Norge och Danmark har nyligen genomförts lagstiftning på upphovsrättsområdet i syfte att reglera väsentliga delar av vidareändningssituationen. I Norge har man därvid valt metoden med avtalslicens – förstärkt med möjligheter för en nämnd att i brist på avtal tillåta och fastställa villkoren för vidareändningar – medan man i Danmark lagstiftat om en ren tvångslicens. I Finland övervägs f. n. lagstiftning i ämnet.

Såväl norsk som dansk lagstiftning har samband med generella ändringar av radiolagstiftningen i fråga om vidareändning av radio- och TV-program.

2.4 Tekniska frågor

Enligt vad jag erfarit från televerket kan sändningarna arrangeras på följande sätt.

För överföring av programmen från Finland utnyttjas den ena av de två TV-överföringsförbindelserna från Helsingfors till Stockholm (Kaknäs). För att överföringskapaciteten inte onödigtvis skall belastas sänds testbilderna från Kaknäs. Överföring av signalerna till Nacka, där rundradiosändaren placeras, sker med hjälp av radiolänk.

Frekvensplanöversyn för UHF-nätet pågår, och för Nackasändaren bedöms det medföra att förutom TV 3 och TV 4 också en kanal (kanal 39) kan disponeras för de finländska sändningarna.

För att sändningarna skall kunna inledas i februari 1986 har en beställd reservsändare för TV 2 omdisponerats.

Täckningsområdet för den nya sändaren motsvarar det för TV 2 från Nacka TV-station, dvs. Stockholms län utom området norr om Norrtälje, samt vissa delar av Södermanlands och Uppsala län. Inom detta område finns omkring 700 000 hushåll. God mottagning kan även erhållas på platser utanför detta område, särskilt om mer avancerade antenner används. På grund av terrängförhållandena kan emellertid vissa områden inom täckningsområdet behöva förses med slavsändare för att få fullgod mottagning. För de finländska programmen planeras redan från starten två slavsändare i Södertälje.

Hushåll som har en egen TV 2-antenn inriktad på Nacka behöver inte göra någon komplettering av sin mottagarutrustning för att kunna se de finländska programmen. Centralantennanläggningar behöver emellertid kompletteras med ytterligare en förstärkare för att mottagning av programmen skall kunna ske. Omkring 450 000 hushåll inom området bedöms vara anslutna till centralantennanläggning. För att dessa hushåll skall kunna se programmen måste alltså ett omfattande kompletteringsarbete ha skett. Kostnaden för att komplettera de 7 300 anläggningarna kan uppskattas till nära 90 milj. kr.

3 Föredragandens överväganden

3.1 Inledning

Om enighet nås om återstående olösta frågor kommer rundradiosändningar över Tele-X-satelliten att inledas hösten 1987 i samarbete mellan Finland, Island, Norge och Sverige. Signalerna kommer att kunna tas emot överallt inom satellitens täckningsområde, i princip oberoende av terrängförhållanden och tillgång till kabelnät. De nu aktuella sändningarna av finländska televisionsprogram får ses som en temporär insats i avvaktan på att Tele-X-sändningarna kan starta.

De lagförslag som jag nu lägger fram bygger på att det är frågan om en tidsbegränsad verksamhet som efter kort tid skall avlösas av sändningar som i väsentliga avseenden sker med andra förutsättningar. Med hänsyn till verksamhetens provisoriska karaktär bör man så långt möjligt undvika att nu göra några särskilda ändringar av upphovsrätts- eller ansvarslagstiftningen, eftersom reglerna kan behöva utformas på annat sätt för att passa för satellitsändningarna.

Om det inte skulle visa sig möjligt att få till stånd sådana överenskommelser att sändningarna i Tele-X kan starta vid den avsedda tidpunkten kan det finnas anledning att ompröva ställningstagandet till spridning av finländska program i Sverige. Frågan om spridning av grannlandsprogram i Sverige torde då komma att omfatta program från flera länder och i flera

områden än Storstockholm och bli aktuell under betydligt längre tid. De praktiska och principiella problemen blir då betydligt mera omfattande.

3.2 Radiorättsliga frågor

Vidaresändning av utländska TV-program i Sverige förekommer redan i viss utsträckning. Det gäller då sändning i kabelnät av TV-program som antingen mottagits i form av trådlösa rundradiosändningar eller överförs via kommunikationssatellitesystem. Man kan räkna med att sådana vidare-sändningar kommer att öka i omfattning. I det planerade Tele-X-projektet avses de nordiska radio- och TV-programmen framför allt komma att spridas för direktmottagning från satelliten, men man får förutsätta att många hushåll kommer att ta del av sändningarna via kabelnät.

En genomförd sändningsverksamhet enligt nu föreliggande önskemål och planer förutsätter rätt omfattande ändringar av det gällande regelsystemet. I fråga om Tele-X-sändningarna har ett betydande utredningsarbete gjorts, men en del återstår. Sändningarna skall inte heller påbörjas förrän år 1987. Nyligen har vidare en särskild utredare (U 1985:05) tillkallats för att förbereda mera generella ändringar av radiolagstiftningen i syfte bl. a. att åstadkomma en ändamålsenlig reglering för olika fall av vidaresändningar i landet. Lagstiftning på grundval av utredarens arbete kan inte påräknas förrän om några år.

Mot den här bakgrunden bör den lagstiftning som behövs för att kunna genomföra de finländska sändningarna endast avse dessa sändningar. Lagstiftningen bör vara provisorisk i den meningen att den inte föregriper en mera generell reglering av liknande sändningsverksamhet. Härtill kommer önskemålet om en snabb lösning för de aktuella sändningarna, vilket inte medger någon utförlig analys av konsekvenserna av en mera allmängiltig lagändring.

Som framgått får radioprogram i rundradiosändning fritt sändas vidare i kabelnät enligt 5 § tredje stycket radiolagen. Vid en allmän översyn av de radiorättsliga reglerna kan ett alternativ vara att utöka möjligheterna att fritt, dvs. utan särskilt tillstånd, vidaresända också andra typer av sändningar. Med hänsyn till de föreslagna sändningarnas speciella karaktär – det gäller t. ex. deras täckningsområde och innehåll – framstår emellertid detta alternativ som mindre lämpligt. Regler för tillståndsfria sändningar – om de genomförs – bör gälla mera allmänt. Av redan anförda skäl kan det dock inte bli fråga om att överväga sådana regler i detta sammanhang. Villkor för sändningar, som sålunda skulle falla utanför koncessionsområdet, och eventuella sanktioner skulle också behöva utformas på ett sätt som inte så lätt kan passas in i det regelmönster som vi har att utgå ifrån.

Radiolagens lydelse och utformningen av avtalen mellan staten och de olika programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen gör att det inte heller är möjligt att inom ramen för ett oförändrat regelsystem uppdra åt något av dessa företag att svara för vidaresändningarna.

Lagstiftningen bör därför bygga på att ett särskild tillstånd skall fordras för den föreslagna sändningsverksamheten. Även om denna verksamhet är till täckningsområde och innehåll så pass preciserad att det inte kan bli

fråga om mer än en tillståndshavare, bör det inte i lagen sägas ut vilket rättssubjekt som skall ansvara för sändningarna. En fördel med att i lagen lämna öppet valet av tillståndshavare är bl. a. att detta kan göras beroende av vilka insatser som kan behövas från tillståndshavarens sida för lösning av de upphovsrättsliga frågorna.

Med hänsyn till sändningarnas provisoriska karaktär bör regeringen vara tillståndsgivande myndighet.

Också i några andra hänseenden bör lagstiftningen ges en utformning som medger vissa möjligheter att anpassa sändningsverksamheten till ändrade förutsättningar eller bedömningar. Det gäller sättet att överföra sändningarna från Finland till svenska sändare (radio- eller trådsändning). Det gäller vidare antalet programkanaler från de svenska sändarna och sändarnas placering, frekvens och effekt. Föreskrifter härom bör få ges som villkor för sändningstillståndet. Om sändning sker i strid mot villkoren kan ansvar inträda enligt straffbestämmelserna i 10 § radiolagen.

Vidare bör som villkor för sändningsrätten få föreskrivas förbud mot kommersiell reklam.

Reklamförbudet är det enda villkor som tar sikte på programmets innehåll. Tillståndshavaren förutsätts komma överens med Yleisradio om att programmen skall vara reklamfria. Med hänsyn härtill kan regeringen ges rätten att återkalla tillståndet om tillståndshavaren bryter mot villkoret om reklamfrihet.

Verksamheten bör få pågå under en försöksperiod som omfattar tiden intill utgången av år 1987.

Lagtekniskt bör de väsentliga bestämmelserna om de finländska sändningarna ges i en särskild lag, förslagsvis benämnd Lag om rundradio-sändning av finländska televisionsprogram. Den bör knytas till radiolagen på samma sätt som exempelvis närradiolagen. Radiolagen består därmed som ramlag för all sändning via eter och tråd. I denna finns sålunda åtskilliga föreskrifter som gäller även för den annars särskilt reglerade vidare-sändningen, såsom begreppsbestämningar (1 §), straffbestämmelser för olovlig sändning (10 §) och det allmänna censurförbudet (8 §).

3.3 Ansvarighetsfrågor m. m.

Tryckfrihetsförordningens (TF:s) regler om ensamansvar, ansvarsfrihet för meddelare och om rätt till anonymitet utgör ett värdefullt skydd för nyhetsförmedlingen och åsiktsbildningen i vårt land. Det är därför naturligt att regler av motsvarande slag har införts för programverksamheten i etermedierna.

En reglering som bygger på TF:s principer förutsätter en ordning enligt vilken den som blir ansvarig har faktisk möjlighet att i förväg kontrollera vad som förekommer i programmen antingen själv eller med hjälp av andra. Normalt kan man inte räkna med att någon sådan kontroll skall kunna utövas i fråga om sådana program från Finland som sänds vidare i oförändrad form samtidigt som de tas emot. Konsekvensen av detta är att det inte bör komma i fråga att införa särskilda ansvarighetsregler för dessa program.

Detta betyder att allmänna straff- och skadeståndsrättsliga regler i princip blir tillämpliga på dessa sändningar.

I detta sammanhang bör konstateras att hittillsvarande erfarenheter har visat att det är ytterst sällan som det i de nordiska ländernas program har förekommit inslag som har lett till åtal i sändarlandet. Redan i dag tas TV-sändningar från grannländerna emot i rätt stor utsträckning i de nordiska länderna. Sålunda tas t. ex. danska och norska TV-program emot i Sverige. Utländska ljudradioprogram har tagits emot i mer än ett halvt århundrade. Såvitt känt har det inte förekommit att talan har väckts i ett nordiskt land på grund av innehållet i ett radio- eller TV-program från något annat land.

I Finland tas svenska TV-program emot på Åland genom en svensk sändare riktad mot Åland där programmen sprids vidare. Av intresse är att konstatera att detta inte lett till något rättsligt efterspel mot bakgrund av att vissa gärningar är straffbelagda i Finland men inte i Sverige.

Skälen för att inte nu införa en särskild ansvarighetslagstiftning förstärks av den omständigheten att det aktuella projektet är en försöksverksamhet. Det förhållandet att en redigering görs i Finland före sändning till Sverige bör inte påverka bedömningen.

Avslutningsvis skall jag peka på att videovårdslagen inte är tillämplig på sändningar av televisionsprogram som sker med stöd av 5 § första eller tredje stycket radiolagen. Skälen torde vara att man velat undvika två kolliderande system. Lagen kan dock möjligen komma att bli tillämplig på sändningarna av finländska program. Detta bör emellertid inte föranleda någon ändring i videovårdslagen.

I ansvarighetsfrågorna har jag samrått med chefen för justitiedepartementet.

3.4 Upphovsrättsfrågor

Vidaresändningen i Sverige av Yleisradios TV-program förutsätter överenskommelser med dem som har rättigheter till programmen. Frågan om hur en rättighetsklarering kan komma till stånd har för vissa vidaresändningsfall utretts av den förut nämnda nordiska arbetsgruppen och presenterats i rapporten Nabolands-TV i kabel. Gruppens utredningsresultat ligger till grund för nyligen antagen lagstiftning i Danmark och Norge.

Utredningsresultatet och lagstiftningen åsyftar att lösa problem vid vidaresändning av utländska radio- och trådsändningar, oavsett ursprung, vilka kan spridas i de nordiska länderna via ett stort antal vidaresändare och i en omfattning som inte på förhand kan bestämmas. De frågor av principiell och praktisk natur som då måste analyseras är både komplicerade och kontroversiella och kräver långsiktiga överväganden. Det har i dessa sammanhang ansetts som principiellt riktigast att rättighetsfrågorna vid vidarespridning av program i ett annat land än ursprungslandet bör lösas genom rättighetsklarering i mottagarlandet. Från svensk sida har man ännu inte tagit upp hela frågan om hur upphovsrättsfrågorna bör lösas i samband med återutsändning via eter eller via tråd.

Den nu aktuella sändningen av de finländska programmen skall utformas

på ett speciellt sätt och den har särskilda bevekelsegrunder. Sändningen skall sålunda särskilt arrangeras av det finländska rundradioföretaget och inte avse hela dess programutbud. Den skall anpassas primärt för finsktalande i Sverige och täcka ett bestämt område. Det är väsentligt att sändningsverksamheten kan komma igång snabbt, helst redan i februari 1986. Avsikten är vidare att den skall pågå under en begränsad tid och att de erfarenheter som vinnas under den tid sändningarna pågår skall kunna utnyttjas vid utformningen av en mera omfattande nordisk programsändning.

Med hänsyn till sändningsverksamhetens karaktär och för att den skall kunna påbörjas inom avsedd tid måste upphovsrättsfrågorna ordnas genom avtal med berörda rättighetshavare.

Bl. a. med hänsyn till det gemensamma intresset att bevara det upphovsrättsliga förhandlingsmaskineriet utgår jag från att parterna kommer att kunna uppnå sådana avtal. I vissa avseenden kan dock rättsområdet i denna del behöva kompletteras med lagbestämmelser. Inom justitiedepartementet förbereds en promemoria med förslag till lösning av vissa upphovsrättsliga frågor i samband med trådlös och trådbunden återutsändning av radio- och TV-program i Sverige. Efter sedvanlig remissbehandling kommer förslag i frågan att läggas fram för riksdagen.

I de upphovsrättsliga frågorna har jag samrått med chefen för justitiedepartementet.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom utbildningsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755),
 2. lag om rundradiosändning av finländska televisionsprogram.
- Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslagen är likalydande med dem som är fogade till propositionen.

Närvarande: justitierådet Knutsson, f. d. justitierådet Sterzel, regeringsrådet Tottie.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 12 september 1985 har regeringen på hemställan av statsrådet Göransson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755),
2. lag om rundradiosändning av finländska televisionsprogram.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Erik Essén.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 november 1985.

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist

Föredragande: statsrådet Göransson

Proposition om rundradiosändningar av finländska televisionsprogram

1 Anmälan av lagrådets yttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande över förslag till¹

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755).
2. lag om rundradiosändningar av finländska televisionsprogram.

Föredraganden upplyser att lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran och anför.

Sedan lång tid tillbaka pågår försök att få till stånd nordiskt radio- och TV-samarbete via direktsändande satellit. Om ett sådant samarbete kommer till stånd kommer alla invånare i de medverkande länderna att ha teknisk möjlighet att ta del av radio- och TV-program från dessa länder. Ett första steg i samarbetet kan tas år 1987 när Tele-X-satelliten tas i drift. Diskussionerna mellan de berörda länderna om satellitens användning för TV-sändningar är nu inne i ett avgörande skede.

I avvaktan på att nordiska sändningar av radio- och TV-program över Tele-X-satelliten kommer i gång kan det finnas skäl att pröva överföring av grannlandsprogram med hjälp av marksändare. Ett begränsat försök med sådana sändningar bör ge värdefulla erfarenheter inför det kommande programsamarbetet via Tele-X.

Som jag redovisat i lagrådsremissen pågår förberedelser för en försöksverksamhet i syfte att sprida en finländsk TV-programkanal i Storstockholmsområdet.

Förutsättningarna för verksamheten kan sammanfattas på följande sätt. Det är fråga om vidaresändning i en enda kanal av program som kommer från Finland. Sändningarna skall innehålla programinslag som av Oy Yleisradio Ab samtidigt sänds i rundradiosändning i Finland eller som kort tid dessförinnan har sänts i sådan sändning. De får inte innehålla kommersiell reklam. Sverige har åtagit sig att se till att det skapas rättsliga och tekniska förutsättningar för sändningarna samt att svara för de tekniska kostnaderna för rundradiosändningen i Sverige.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 12 september 1985.

Jag lägger här fram de förslag till lagändringar som behövs för att sändningarna tekniskt och legalt skall kunna komma i gång i början av år 1986. En särskild, tidsbegränsad lag föreslås, enligt vilken regeringen ges rätt att ge tillstånd till sändningar av avsett slag. Någon särskild ansvarighetslagstiftning har inte bedömts nödvändig.

F. n. pågår installation av sändarutrustning med sikte på att sändningar skall kunna starta i februari 1986. Jag avser att återkomma till regeringen i fråga om finansieringen av anläggnings- och driftskostnader för sändarutrustningen i samband med förslag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1985/86.

För att reguljära programsändningar skall kunna starta krävs vidare att vissa organisatoriska och rättsliga frågor löses som har samband med utsändningen av programkanalen från Finland och vidareutsändningen i Sverige. Bl. a. måste en juridisk person bildas som regeringen kan ge rätten att sända finländska televisionsprogram i enlighet med den föreslagna lagen och som kan ta ansvar för nödvändiga avtal med upphovsmän och andra rättighetshavare. Bildandet av en sådan juridisk person är en fråga för Finland och finländska intressen. Innan sändningstillstånd ges måste regeringen värdera den juridiska personens lämplighet för uppgiften och möjlighet att svara mot de krav som ställs i sammanhanget.

Inom justitiedepartementet har utarbetats promemorian (Ds Ju 1985: 7) Återutsändning av radio- och TV-program med förslag till lösning av vissa upphovsrättsliga frågor i samband med trådlös eller trådbunden återutsändning av radio- och TV-program i Sverige. I promemorian, som f. n. remissbehandlas, föreslås bl. a. en avtalslicensregel för att förbättra möjligheterna att genomföra sändningar av nu aktuellt slag.

2 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade förslagen.

3 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

	Sid.
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 september 1985	4
1 Inledning	4
2 Rättsliga och tekniska förutsättningar	5
2.1 Radiolagen m. m.	5
2.2 Straff- och skadeståndsansvar	7
2.3 Upphovsrättsliga frågor	10
2.4 Tekniska frågor	14
3 Föredragandens överväganden	15
3.1 Inledning	15
3.2 Radiorättsliga frågor	16
3.3 Ansvarighetsfrågor m. m.	17
3.4 Upphovsrättsfrågor	18
4 Upprättade lagförslag	19
5 Hemställan	19
6 Beslut	19
Utdrag ur lagrådets protokoll den 10 oktober 1985	20
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 november 1985	21
1 Anmälan av lagrådets yttrande	21
2 Hemställan	22
3 Beslut	22

